NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX. O sredo 22. kozoperska (sredojesna) 1851. *List 43.*

Narodska pesmica iz Liburnie.

(Zapisana kakor čujena.)

Zibala je Ane
Paula detića,
Zibala ga je
Devet let.
Leto deseto
Mitu pitala:
»Ča češ ti, Ane,
Za mito tvoje?
Ja ću ti dati
Vale Paulove«.
»»Vole ja imam««.
Volara nimam««.
»Ja ću ti dati
Konje Paulove«.
»»Konje ja imam,
Konjara nimam««.
»Ja ću ti dati
Brode Paulove«.
»»Brode ja imam
Brodara nimam««.
»Ja ću ti dati
Paulovo polje«.
»»Polje ja imam
Paulića nimam««.
„Ja ću ti dati
Grade Paulove".
„„Grade ja imam
Paulića nimam««.
»Evo ti, Ane,
Paulića moga!«
»»Hvala vam vela
Majko Paulova!««

Natanjčin poduk,

da tudi živina solí potrebuje, — da se živini solí dajati dobro splača, — in napeljevanje, koliko, kdaj in kako naj se ji sol daje.

Sol je človeku, pa tudi živini potrebna. To je resnica, zoper ktero se ne da nič druziga nasprot rêči, kakor to, da ne more vsak kmet živini soli dajati, ker si je revež še večkrat sam sebi kupiti ni v stanu. „Ker nič ni, je tudi cesar pravíco zgubil", je star pregovor, kteriga tudi mi nismo pozabili, ko smo rekli: da je sol človeku pa tudi živini potrebna.

Ako tedaj sol za živino priporočamo, jo priporočamo tistim kmetovavcam, ki so v stanu si saj nekoliko solí za svojo živino kupiti, posebno živo pa jo svetjemo tistim, ki so dobri, premožni kmetje.

Preden pa se dalje v to reč vrinemo, hočemo svojim bravcam pred vsim nekaj povedati, kar jih bo prepričalo, da naše besede niso prazne in da sol ni potrata, zmišljena le po tako imenovanih „učenih" ljudeh, kteri si vse sorte rečí zmišljujejo, brez da bi zares dobre bile.

Vsakdo vé, da naš, pa tudi želodec živine nista suh meh, v kteriga bi se spravljalo to, kar se povžije, kakor v suho shrambo — ampak želodec je prava kuhinja, večí ali manjši, kakor je živina, — poglavitni kuharji v njem pa so soki, ki se v želodcu in čevih napravljajo in tudi po slinah v želodec pridejo. Že zdavnej so hotli umni možje zvediti: iz koga tisti imenitni soki obstojé — in najdli so: da eden nar imenitniših sokov med njimi, ki se želodčini sok imenuje, ima veliko solne kislíne (solí) v sebi.

Solna kislína ali sol je tedaj obstojni del želodčiniga soka, ktero natora sama v želodcu naše domače živine kakor nas samih kuha. Vzemímo želodčinimu soku solno kislíno, in želodec ne bo mogel več prav kuhati, — povžiti živež bo obležal neprebavljen v želodcu in čevih, živina bo na mnoge viže hirati začela, ker se ne bo mogla dobra tečna kri v živini narejati, ktera se le dela iz dobro prekuhane piče v želodcu in čevih.

Če tedaj živini solí damo, ji dajemo to, kar ji natora sama daje kot nar potrebniši pomoček za prekuhovanje povžite piče.

Kolikrat vidimo živino slabo in klaverno s kermožljavimi očmí, s šetinasto dlako, brez močí; jed se ji upira! Naj bo taka živina za molzo, ali za pitanje ali za vprego namenjena, nikjer ne bo dobro storila.

Poíšimo pa vzroke, zakaj da je živina taka, bomo našli — če ni kakošna posebna bolezin v nji — da ji ali klaje manjka, ali da je klaja slaba, spridena, ali da je po slabim vremenu in napačnim gleštanju hirati začela.

Pa kako temu pomagati? Kmetovavec si ne more vselej dobre klaje omisliti, če je slabo pridelal, — tudi vremenu ne more gospodariti, da bi ne bilo mokrotno itd. V tacih okoljšinah ni druziga gotoviga pomočka zoper vse to, kakor sol.

Že natora sama naganja živino, da slano zidovje rada liže, da včasih clo scavnico sèrka in vse pohôtno požrè, kar je kolčikanj slaniga okusa, zato ker silno poželjenje solí v sebi občuti in si prizadeva, temu poželjenju na vsako vižo zadostiti, zato se ji tudi scavnica ne gnjusi, če je le slana.

Dajmo taki živini potrebne solí, in kmalo bomo vidili, kako bo od dné do dné boljši, — koliko raji bo začela tudi po slabi klaji segati, koliko bolji jo bo sedaj prehuhala, ker ji bo sol pomanjkanje slaniga želodčniga soka nadomestovala. In ker bo raji jedla in tudi bolje prebavljala, se bo kmalo v vsim zboljšala, da jo boš od poprejšne komaj poznal. Vse to bo storila sol, če, kakor smo že poprej rekli, ni kakošna bolezin v nji.

Sol si moremo v tacih okoljšinah ravno tako misliti, kakor priprego. Eno samo preslabo živinče ti ne more vozá čez klanec spraviti, mu pa pripreżeš še eno v pomoč, bo pa šel. Ravno taka je s soljó, ki pride prepičlimu ali preslabimu želodčnimu soku v pomoč — v priprego.

Sol je tedaj prava namestnica želodčniga soka, ki spodbode vse tiste dele, ki pri kuhanju povžite

klaje pripomorejo. Kdor tega ne verjame, naj poštupa en kos mesá ravno zakljane živine s soljo, bo vidil kako se bo kerčiti začelo; kuharce to dobro véjo, kterim se ravno osoljena riba večkrat z rok zmuzne.

Povžita sol napravi tedaj več slín, več želodčniga in čevniga soka, pa tudi več žolca — tedaj pomnoží vse tiste soke, ki so kuharji povžite jedí. Ali še veliko delj seže moč solí, tako da se naredí potem veliko boljši krí, iz dobre kerví več in boljši mesó, mast, loj, obilniši molza itd., dlaka in volna postane gladka, živina je vesela in močna, da ji ne škodje vsaka reč. Vse to storí sol!

Dalje tudi skušnja učí, da sadeži in živinske stvarí se dajo v solni vodi delj časa gnjilíne obvarovati, — da osoljeno suho mesó je mečji in ložej prebavljivo, — da kislo zelje, kisla repa tudi po soli svojo dobroto dobiva. Kar sol zunaj trupla dela, dela tudi v truplu.

Iz vsiga tedaj vidimo, kolikšno dobroto nam je Bog s soljó podelil, in kako kratkovidni so tisti, ki še dvomijo: ali je sol zares dobra in potrebna živini.

Drugo pot bomo pa povedali: kako, kdaj itd. naj se sol živini daje *).

(Konec sledí.)

Dva opomína kmetovavcam.

1. Dragi kmetovavci, ki ste imeli priložnost kaj divjiga kostanja nabirati, ali ste storili, kar smo vam v 26. do 35. lista Novíc svetovali? Žal bi nam bilo, ako bi bile besede Novíc o tem glas vpijočiga v pušavi!

2. Sadne drevesa so nam podarile spet letos na več krajih obilen pridelk. Kmalo jim bo poslednje listje odpadlo ter bojo zaspale v prihodnjo rodovitnost. Poleti in o jeseni so one za nas delale, — delajmo, ko one počivajo, mi za-nje. Naj nam bo sadjoreja zlo zlo pri sercu! Storímo tedaj o pozni jeseni, kar nam g. Pircov „vertnar“ po dobrih skušnjah priporoča: 1) preglejmo drevje dobro, da bomo gosenčno zalego zaterli, naj bo v zavitim suhim perju ali pod staro skorjo ali kjer koli bodi; 2) okopajmo okolj dreves zemljo, da tistih gosenc zalego večidel pokončamo, ktere se v zemlji godé; 3) pobelímo vse odrašene drevesa z apnam, ktero bo vso gosenčno zalego po deblu na enkrat končalo in metulje odvernilo, da v apneno drevó nikoli ne bojo zalege delali. Apno pokončá tudi mah in pomladí na čudno vižo drevesno kožo. Ni ga boljšiga pomočka, kakor je apno; brez velicih stroškov in z velikim pridam se dajo drevesa, ko so popolnama listje zgubile, pobeliti; spomladanski dežji speró pobélo, in mah in vse boš po tem lože odpravil. — Kmetovavci! nikar ne zanemarite tega dela kmalo po vsih Svetih.

Nova gasivnica.

Dobre in pripravne gasivnice (Feuerspritzen) so pri ognju velika dobrota. Navadne gasivnice pa, ki veliko opravijo, so večidel drage, in potrebujejo večidel močne priprege.

Nek umen mož na Dunaji, A. Eichen po imenu, ki stanuje v predmestju Wieden, Favoritenstrasse Nr. 294, je znajdel gasivnico, na ktero je cesarski previlegij dobil. Ker je g. Eichen svojo gasivnico vpričo veliciga zbora Dunajske kmetijske družbe poskusiti dal in jo je tudi ta popolnama poterdil, zamoremo verjeti, da je Eichnova gasivnica resničniga priporočila vredna, in zato jo hočemo nekoliko popisati.

Imenovana gasivnica je na vožičku z 2 kolesama, da jo zamore en sam človek brez konj lahko peljati — velika dobrota, ker ni treba ob ognju še le konj čakati in večkrat pomoči zamuditi.

4 ali 6 mož jo suče, ki zamorejo neprenehama vodo 50 čevljev visoko brizgljati s pomočjo mehov pa clo na višavo 80 čevljev. O eni minuti brizglja tri vedre vode in pol. Opravi tedaj to, kar navadne gasivnice opravijo, ki 400 gold. in še več veljajo.

Ker tedaj Eichenova gasivnica le 240 gold. veljá, ji pride tedaj razun gori imenovanih dobrot tudi niska cena v hvalo.

Če pomislimo, da je po deželi veliko županij (sosesk), ki clo nobene gasivnice nimajo ali jih ima več skupej le eno, ker si zavolj dragôte vsaka županija svoje gasivnice kupiti ne more, — in če vémo, da je na deželi zavolj nížjih pohištev zadosti, če gasivnica na 50 čevljev visoko brizglja (šprica), nam bo očitno, da je ta nova gasivnica prav prav pripravna vsim županijem, večim kmetovavcam in vsim fabrikam, ki nimajo previsocih poslopij.

Za deželo se pa zamore ta gasivnica še prav posebno zato priporočiti, ker je ni treba popravljati, in dobra ostane, če tudi delj časa stojí.

To priporočilo sklenejo Dunajske kmetijske Novíce s tem, da pravijo: „Prav veseli bi bili, ako bi večkrat priložnost imeli, svojim bravcam tako dobro orodje priporočiti, kakor je ta gasivnica“.

Novićar iz slovanskih krajev.

Xp. *Iz Celja.* (Konec porotne sodbe zoper Ano Aleksander.) Po govoru g. postavnega zastopnika se oglasi zatožene zagovornik, g. dr. Forregger. Pred vsim rêče, da je g. deržavni pravdnik s tolikšno prepričljivo krepostjo neveljavnost vsega tega pretresal, česar se je zatožena zavolj zavdanja Wurcelna natolcvala, da njemu le malo ostane še pridjati. Začel je po tem svoj skoraj pesniško vstrojeni govor takóle: „Deklè o polnim cvetju mladosti, — izrejena v srečnih okoljnostih, ki so ravno tako deječ od vertoglavne stopnje blišeče visokosti in ošabnega bogastva, kakor od omamljive stiske žalostne revšine; — srečna tedaj v vsem, kar srečo domačinstva, mir in spravo družine storí — je pripeljana pred poroto, zatožena dvomora, dopernešenega nad svojima lastnima rednikama, nje nar večima dobrotnikama na zemlji, ktera sta, brez da bi bila po kervi k temu zavezana bila, nježno stvarico v cvetečo deklè odgojila, jo redíla s polno ljubeznijo svojega serca, varvola s skerbjo veselega upa, le v nji in za njo živela“. Po tem uvodu je začel posamesne sumljíce z njemu lastno bistroumnostjo vničevati. Posebno je tega opomnil, da zatoženka ni nikakoršnega dostojnega vzroka imela, tako grozovito hudodelstvo dopernesti, ker plamen perve nar gorečniši ljubezni, v kteri še človek morišča pozabi, je v sercu zatoženke že zdavnej vgasnil. — Dalje razloží, da v tem, da je po strupu iskala in ga tudi kupila, ni nič krivega iskati, marveč je še dokaz njene nedolžnosti, ker je očitno, brez da bi bila skrivala, zdravnike za predpis mišice prosila, in tudi očitno v lekarnici le polovíco predpisaniga arsenika kupila, — saj bi bila scer v hudobnem namenu lahko skrivé od vsacega konjskega hlapca in popotnega prodajača mišice dobila. — Konec svojega govora še pristavi: da že jasno obličje zatoženke je znamnje njene nedolžnosti, ker ni mogoče, da bi zamogla natora tako goljufati, da bi nepokojna vést po tacem hudodelstvu trupla in duše ne pokončala, — po dveletnem terpljenju v ječi ni vsahnilo cvetje njene mladosti, in dušne težave o preiskavi niso očesu vzele svíta mirne zavesti. Le dobri vesti je tudi kamen mehka blazína, in tamota ječe ji je hiša mirú“. „Po vsem

*) Na prošnjo nekiga pametniga kmeta: naj bi koristnost solí pri živinoreji enkrat prav »iz fundamenta« pretresli, smo spisali ta sostavek. Vred.

tem, gospodje porotniki! ne morete izgovoriti sodbe, da je „kriva“, — sodbe, ktera bi tako bitje iz bukev življenja izbrisala — bitje, ktero je Bog v veselje vstvaril, in ktero je stvarnica oblagodarila tako obilno. Vunder — sklene zagovornik — ne serce vaše naj sodí, ampak vaš um, vaša bistroumnost, vaša vést“.

Sedaj je porote vodija, deželne sodije predsednik g. Rak brez enostranosti vse dogodbe povzel in jih porotnikam jasno pred očí postavil.

Na to so se porotniki v posvetovavnico podali; pa že po četertinki ure so se spet vernili v porotniše, in njih predstojnik z nekoliko tresečim glasom napové enoglasno razsodbo porotnikov: da zatožena ni kriva.

Ko zatoženka razsodbo zasliši, se zgrudi in zgubí zavédnost; čez pol ure sama k sebi pride.

Po vsim pa ta razsodba porotnikov ni zamogla skoraj več dvomljiva biti, ker že med obravnavo so se v porotnikih zbudili tihi dvomi nad krivíco zatožene, ki so bili po krepkim govoru g. postavnega zastopnika še povikšani, tako da so mogli po njem skoraj prepričani biti, da zatožena ni kriva.

Kolikošno pomembo pa zamore imeti nezadovoljnost občjega javnega mnenja s to razsodbo, in zlasti mnenje pravoznanskih sodnikov, kakor tudi tistih, kterim so okoljšine družinskega življenja zatoženke in rajncih Wurcelnovih in pa preiskava bolj na tanjko znane bile, naj Bog sodi!

Iz okolice Radgonske na Štajarskem. Celò dobro znane in poznane so mi vse naše Štajarske mesta, ali so njih šege, običaji in jezik še dosti nemškutarski proti mili Ljubljani, ki sim jo pred nekimi tedni pervokrat prehodil in s tako ginjenim sercom zapustil, da sim se terdno namenil to Novícam na znanje dati. Ljubljana s svojimi prebivavci je častitljivo slovensko mesto; tega sim se prepričal po vsim tergu, ki sim ga obhodil, in po vsih ulicah, v kterih se popotniku narodovo življenje odkriva. Osobito so mi Ljubljanske cerkve dopadle, tako krasne in lične, da sim tudi v njih pobožni duh slovenskiga naroda spoznal. Silno milo mi je bilo, da sim se mogel tako hitro posloviti od prijaznih Ljubljančanov, na ktere v spomin blagovolite Novíce te verstice natisniti dati. Z veseljem bom svojim prijatlam povedal, kar sim v Ljubljani vidil, našel in slišal. Z Bogom! P. Vuketinovič.

Iz Krajnskiga. (Privatna šola pri Fari blizo Idrie.) Od vsih straní naše mile domovíne razglasujejo rodoljubi veseli vspeh ljudskih šol, ter marljivost in delavnost za mladíno vnetih učenikov. Nej tudi jaz po ljubih Novicah naznanim moža, ki omiki in dobri izreji mladosti živí in gorí, — ne ga hvaliti, ker on ne dela za minljivo hvalo, temuč v izgled in posnemanje mnogim ga postaviti. Gospod Anton Mejač, kaplan pri Fari (v spodnji Idrii), je namreč lansko jesen tjè pridši, viditi toliko otrok brez dela in poduka rasti, na svojo roko z mnogimi stroški privatno ljudsko šolo pričel, ter sleherni dan, kolikor so mu opravila duhovskiga stanú pripustile, mladíno v vsim, kar se v pervem razredu ljudskih šol učí, sam poučeval. Učencov obojega spola je bilo samo iz vasí in bližnjih kmetov nekaj čez 60, ki so vès čas pridno v šolo hodili. Po dokončanem šolskem letu je bilo 2. kimovca t. l. očitno slovesno izpraševanje. Kako gladko so otroci brali in pisali, kako umno in lepo iz kerščanskega nauka, rajtanja in druzih predmetov odgovarjali, obilno priča, koliko si je častiti gospod učenik prizadel jim za zmeraj ustanovljenega učitelja, ki se pri Fari toliko pogreša, nadomestiti. In ko je potem naj pridnišim lična darila, vsim pak majhne katekizme v spodbudo podaril, jih je z lepim in primernim nagovorom izpustil. Če je pa že to prijetna novíca za šolske prijatle, jih bo še bolj veselilo slišati, da misli g. A. Mejač tudi zanaprej in poleg pervega razreda še druzega začeti, tako da bodo lanski učenci se bolj izomikati, novi pa zopet pristopiti zamogli. — Slava torej gospodu Mejaču, nevtrudnemu prijatlu mladíne, blagor pa tudi sleherni fari, ki take vodnike imá! Zoridanovič.

Iz Notranjiga. Na Verhniki (Oberlaibach) je veliko delo doveršeno; nova cerkev s. Pavla je toliko izdelana, de je 19. tega mesca pervo sveto opravilo v njej obhajano bilo. Visoko častiti g. Janez Novak, korar stolne Ljubljanske cerkve, kteri so pologo temeljniga kamna blagoslovili, so s pooblastenjem milostiviga škofa Ljubljanskiga, tudi zdaj blagoslovljenje sozidane cerkve opravili; častiti g. Juri Volc so s krepko besedo soseski in njenim duhovnim in svetnim pervakam za njeno dozdanje prizadetje hvalo dali, in stanovitnost in dobrovoljnost do poslednjiga izdelanja mogočne stavbe in spodobniga okinčanja od znotrej priporočili.

(Konec sledí.)

Iz Leskovca pri Kerškim 19. oktobra. Ljube Novice! Ker ste pred peterimi mesci žalostni glas Leskovške fare v prid toče zadetim Poljanam oznanile, oznanite tedej enmalo bolj veseliga. Tergatev smo uni teden dokončali. Vse vinske goríce v Leskovški fari so bile letos, bodi Bogu hvala, hudiga vremena obvarovane in so se o tergatvi še precej dobro od lani skazale; skorej bí rekel, da je Bog nad njim tako rekoč čudež storil. — Merzlo in deževno letošnje vreme je ob času cvetenja in zorenja grozdju zlo žugalo; sedaj pa smo vender, hvala Bogu! dobro kapljo dobili, posebno v Drenovški, Brezovški, Nemški, Teršljavški, Terški in Veniški gori. Res je scer, da ga nekteri vinčarji le malo več od lani imajo; nekteri ga pa imajo tudi po 50 vedrov več. Da je tudi dober, posebno tistih, ko so o lepim solnčnim vremenu okolj s. Terezije tergali, nam že to priča, ker so začeli po goricah že tudi tisti nemški jezik govoriti, ki se ga nikolj učili niso; močán se pa tudi kaže da bo, ker je meni predsnočjim precej debelo steklico (flašo) razdjal, desiravno je bil prešovec. Kup ima že zdaj, ko je še kot godla, okolj 6, 7 in 8 gold. — Tudi ajda po polji se je pri nas še precej dobro obnesla, toraj je upati, da ne bodo reveži letas toliko stradali, kot lani. J. O. Lep.

Iz Ljubljane. Po županijski postavi ima mestni odbor konec leta prevdark dohodkov in stroškov za poslednje leto skleniti. V seji 25. sept. je bil ta prevdark takole prerajtan: „Vsi dohodki za prihodnje leto so na 60.296 gold. prerajtani; v tem so zapopadeni dohodki urbarskih davkov, ki so do leta 1848 na dolgu ostali 1868 gold., letni dohodek odkupljene urbarske davšine 1708 gold., smenjski dohodki 1878 gold., cestnína 4368 gold., — dohodki povžitníne (Gefälls-Aequivalent) 48.000 gold., — činži od mestnih hiš in zemljiš 1881 gold., in še nektere manjši dohodníne. — Stroški pa so za leto 1852 prerajtani v vsim skupej na 63,854 gold.; tù sèm spadajo ces. zemljišni in hišni davki 722 gold., — za štiftane maše, za doneske k cerkvam, za samostane, za milodare ubozim itd. 7265 gold., — za plačila mestnih vradnikov in služabnikov 8100 gold., za penzione 4194 gold., za opravilni dodajk za župana 1500 gold., za remuneracije in pripomočke 800 gold., za kurjavo in druge kancelijske potrebe, natise magistratnih razglasov itd. 1200 gold., — za potovansko dníno 200 gold., za plačilo zdravnikov 920 gold., — za zdravila ubozih 2000 gold., — za bolnišnico Ljubljansko 6000 gold., — plačila c. k. policijske straže 7174 gold., — za živež arestantov 200 gold., za gasivne naprave 500 gold., — za snaženje mesta 2000 gold., za mestno svečavo 4600 gold., — za ohranjenje spre-

hajališ in dvevoredov 200 gold., za šubne stroške 666 gold., za zidarske popravljanja hiš, cestá, mostov, deržajev, vodnjakov 3800 gold., — na nove zidanja, za nov mestni tlak itd. 6500 gold., za neprevidene stroške 1200 gold., in še nekteri manjši stroški. Če se tedaj primeri znesek dohodkov s zneskam stroškov za leto 1852, se razodene pomanjkanje 3558 gold. za prihodnje leto. To pomanjkanje se bo pa brez nove naklade na davke poravnalo s temi dohodki, ki se pričakujejo iz dolžniga laudemía in taks gruntnih bukev, iz povračíla za politiško oskerbovanje od leta 1848, in iz pasjiga davka. — Zvedili smo, da je letos v Ljubljanskih 4 klasih ljudskih šol 1018 učencov; 105 jih je v 1. klasu realne šole, v 2. pa 70. Toliko učencov še v Ljubljani nikdar ni bilo, in veliko iz dežele se jih še ni moglo v šolo vzeti, ker prostora manjka. To je očitno znamnje, da se je tudi po kmetih zbudila zavést, da je šola otrokam potrebna, — letošnje leto je pa tudi očitno pokazalo pomanjkanje šol v Ljubljanski okolici, kjer razun Dobrave in Iga nikjer nobene šole ne najdemo. Živa potreba je, da se v Ljubljanski okolici (tandem aliquando!) za šole kaj storí!

Novičar iz mnogih krajev.

Kjer koli presvitli cesar sedaj po Gališkim popotova, ga sprejemajo po naznanilu vsih časnikov povsod s posebno veliko slavo. 25. t. m. se misli spet na Dunaj nazaj verniti. — V Dunajskim vradnim časniku je g. minister denarstva razglasil deržavne dohodke in izdajke v vsih deželah našiga cesarstva o pervi polovíci tekočiga opravniga leta, to je, od vsih Svetih lanskiga leta do konca aprila tega leta. Dohodki naravnih davkov (zemljišnih, hišnih, pridobitnih, dohodkinih itd.) so znesli tega polleta skupej 32 milionov in 165.633 gold., dohodki neravnih davkov (povžitniga davka, dohodki od cola, solí, tabaka lotrije, kolka, smodnika itd.) so znesli čisto skupej 51 mil. 155.502 gold. — S še mnogimi druzimi dohodki so znesli vsi redovni (navadni) dohodki skupej 95 mil. in 46.009 gold. Neredovni (nenavadni) dohodki (kar imajo Sardinci za odškodovanje vojskinih stroškov od leta 1848 plačati, in kar je od banke prišlo) so znesli 9 mil. 341.703 gold. Tedaj so vsi dohodki skupej znesli 104 mil. 387,712 gold. — Izdajki pa so znesli: za plačílo činžev deržavniga dolgá, za odkupnino srečkanih obligacij itd. 28 mil. 521.538 gold., za cesarsko hišo 3 mil. 318.042 gold., med temi je pa 700.000 gold. še na dolgu bilo od poprejšnih lét; — za stroške ministerskiga svetovavstva 60.923 gold., — za stroške ministerstva vunanjih opráv 864.610 gold., — za stroške ministerstva notranjih oprav in vsih temu ministerstvu podložnih vradnij, za žandarje, blagodarne naprave in milodare skupej 11 mil. 171.502 gold., — za stroške ministerstva vojske 66 mil. 101.194 gold., — za stroške ministerstva denarstva 9 mil. 812.633 gold., — za stroške ministerstva pravíce 7 mil. 632.485 gold., — za stroške ministerstva bogočastja in uka 1 mil. 704.586 gold., — za stroške ministerstva kupčije in deržavniga zidanja (za železnice, telegrafe, ceste, vodne zidanja itd.) 15 mil. 811.054 gld., — za stroške ministerstva kmetijstva in rudnarstva 1 mil. 260.865 gold. — Vsi izdajki skupej so tedaj znesli 146 mil. 389.867 gold., med temi so redovni izdajki znesli 94 mil. 377.484 gold.; neredovni (izverstni) pa 52 mil. in 12.383 gold. — Ako se tedaj znesek redovnih dohodkov pretekliga polleta z 95 mil. in 46.009 gold. primeri s zneskam redovnih stroškov z 94 mil. 377.484 gold., se pokaže, da so dohodki za 668.525 gold. veči bili, kakor stroški. Pri primeri neredovnih dohodkov z 9 mil. 341.703 gold. s zneskam neredovnih stroškov z 52 mil. in 12.383 gold. se pokaže, da se je 42 mil. 670.680 gold. več izdalo, kakor so dohodki bili. V vsim skupej so tedaj stroški pretekliga polleta za 42 mil. in 2155 gold. veči bili kakor dohodki. Od tega zneska pa pride na poplačanje deržavniga dolgá 2 mil. in 13.544 gold., — na naložbo stanovitniga kapitala v sozidanih železnicah in druzih zidarijah 11 mil. 366.906 gold., — na prípravo k vojski mesca oktobra in novembra lanskiga leta 16 milionov, — tedaj na druge djanske stroške le 12 mil. 621.705 gold. Če se naznanjeni stroški druzih kvater primerijo s stroški pervih kvater ravno te polovíce leta, se vidi že precej veliko pomanjšanje stroškov, ki bojo toliko manjši, kakor bolj se bo po poslednjim ukazu cesarjevim v vsim gospodarstvu šparalo, — kolikor bolj se bo armada v nekterih mescih pomanjšati mogla, ktera deržavi dosihmal toliko stroškov prizadene, — in kolikor več bo začelo naukazanih naravnih davkov iz Ogerskiga v deržavno denarnico stekati. — Po novim naukazu zastran porotnih sodb morajo v nekterih mestih nar manj tri četertinke, v druzih pa saj nar manj polovíca porotnikov v tistim mestu stanovati, kjer je porotna sodba; — 3 četertinke so predpisane za Dunaj, Prago, Berno, Linc, Gradec in Terst, — polovica pa za Solnograd, Tropavo, Olomuc, Celjovec, Ljubljano, Inspruk, Trient in Gorico. — Blizo Kremsa v zgornji Austrii se je 15. t. m. grozna nesreča zgodila; smodnik (pulfer) se je nevedama v ondašnji smodnikovi shrambi vžgal, vse razdjal, več ljudi pokončal in na več sto stopinj krog in krog hudo škodo napravil; k sreči je bilo le 120 centov smodnika tam spravljeniga, ker so 800 centov malo pred na Dunaj odpeljali. — Gnjili krompir je živini škodljiv; to priča huda kuga med prešiči okoli Dunaja in tudi v okolici spodnje Pulskave na Štajarskim, kjer je nek 200 prešičev poginilo, od kterih pravijo, da se jim je gnjili krompir dajal. Ondašnji konjederc pa je, namesto mesó pokončati, ga natihama prodajal, in bo zavoljo tega, kakor se spodobi, ojstro kaznovan, če je res to storil. — Na Francoskim so našli v plesnjíni grojzdja majhne môle (červiče), ki spivajo moč terti. — 11. oktobra so zapèrli razstavo obertnijsko v Londonu. — V Parizu se pričakujejo važne rečí; predsednik Napoleon se je razpèrl s svojimi ministri; konec te razpartije še ni znan. — V Kini je umerl slavni misionar dr. Gützlaff. — Wahabiti, stara rodovína Turkov in nespreobernljivi verniki Muhamedanske vere, ki so sovražniki vsih novih poprav. so pridèrli serditi v Meko in Medino, in vse pokončali, kar je po novim. Vlada je v hudi zadregi.

Na kraju jadarskiga morja nabrane besede.

Podměrati, untertauchen; podměrac, Taucher; možtvinstvo, možtvinsko pismo, Heirathsvertrag im Gegensatze zu ženitvansko pismo; otačbina, očasbina, väterlicher Nachlass; sonce se rodi, die Sonne geht auf *). P—r.

*) Po neki pomoti je zaostal pričujoči konček v natisu; dostavimo ga s prošnjo, da bi častiti g. dopisnik blagovolil s nasledbo teh besed radovedne bravce razveseliti. Vred.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*